

۱۱۵
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منافقان و فتنه‌ها از منظر آیات قرآن

مؤلفان:

دکتر علی‌رضا حیدری - طاهره اسلامی علی‌آبادی

(اعضاء هیات علم دانشگاه پیام نور)

سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

۱۳۹۶

سوشناسه	حیدری، علیرضا، ۱۳۵۶.
عنوان و نام پدیدآور	منافقان و فتنه‌ها از منظر آیات قرآن/ مولفان علیرضا حیدری، طاهره اسلامی علی آبادی.
مشخصات نشر	تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۹۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۶۰-۱۰۵-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۹۱-۱۹۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	منافقان در قرآن Munafiqun in the Quran
موضوع	فتنه و فتنه‌انگیزی- جنبه‌های قرآنی sedition- Quranic teaching
شناسه افزوده	اسلامی علی آبادی، طاهره، ۱۳۵۹.
سناسه افزوده	سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۶ ح ۸/۴ BP1۰۴
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۱۵۹
شابک	۵۰۲۳۵۷۷ ملی

منافقان و فتنه‌ها از منظر آیات قرآن

مؤلفان: علیرضا حیدری- طاهره اسلامی علی آبادی

ویراستار: فریبا ایران‌نژاد پاریزی

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

تألیف: اول- ۱۳۹۶

شابک: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۰-۱۰۵-۴

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان است. هر کسی تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه نماید، رد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سازمان انتشارات

نشانی سازمان انتشارات: تهران- خیابان انقلاب اسلامی- خیابان فخررازی- خیابان شهدای زاندارمری- پلاک ۷۲، تلفن: ۶۶۹۵۲۹۴۸ مرکز پخش:

خیابان انقلاب - بین فلسطین و چهارراه ولیعصر - جنب مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران - تلفن: ۶۶۹۸۷۴۲۵-۶

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.isba.ir پست الکترونیکی: info@isba.ir فروشگاه اینترنتی: www.Jdbookfair.com

فهرست

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۹
فصل اول: کلیات.....	۱۱
الف. مفهوم شناسی.....	۱۱
ب. نفی.....	۱۱
- رری یا بن بازار و زیاد شدن مشتری در مقابل کسادى و رکود.....	۱۱
- نابود شدن، رری.....	۱۲
- گودال، سوراخ و نقب زمينى.....	۱۲
- دوروىى، فرهنگ و پنهانكارى.....	۱۲
- داخل شدن.....	۱۳
ب. تبارشناسى واژه‌ى نفاق.....	۱۵
۲. فتنه.....	۱۶
- معانى واژه فتنه پيش از اسلام.....	۱۶
- بررسى معانى لغوى واژه «فتنه».....	۱۶
معناى لغوى فتنه از دیدگاه مفسران.....	۱۸
الف. آزمایش و امتحان.....	۱۸
ب. شرک.....	۲۰
پ. کفر.....	۲۳

- ت. عذاب و عقاب ۲۶
- ج. گناه ۲۸
- چ. پیکار و کشتار ۲۸
- ه. شبهه‌افکنی و ضلالت‌گستری ۲۹
- فصل دوم: مراتب نفاق در آیات قرآن ۳۵**
۱. نفاق و انواع آن به اعتبار شاخصه‌های رفتار و گفتار ۳۵
- ۱.۱. نفاق پرخطر ۳۷
- همگامی و همدستی با کفار برای ضربه زدن به مومنان ۳۷
- فتنه‌جویی ۳۷
- به تمسخر گرفتن آیات و نشانه‌های خداوند ۳۸
- نریب و نیرنگ با خداوند و مومنان ۳۸
- فتنه‌جویی و فسادگری ۳۹
- فرقه‌گرایی و اختلاف‌اندازی ۳۹
- بدست زدن به ایمانی ۴۰
- ترسویی و اضطراب ۴۰
- بی‌درایتی و بی‌بصیرتی ۴۱
- خروج از چارچوب هدایت و نفرت ۴۲
- ۲.۱. نفاق کم‌خطر ۴۵
- منفعت‌طلبی ۴۶
- بیمار دلی ۴۷
- ریاکاری ۴۷
- ترس از جنگ و جهاد ۴۷
- هزینه نکردن در راه اسلام ۴۸
- سوگندخوری ۴۸

- فرصت طلبی ۴۸
- ۳.۱. نفاق رفتاری و زبانی یا خصلتی نفاق گونه ۵۲
۲. نفاق و انواع آن به اعتبار زمان پیدایش ۵۸
- ۱.۲. نفاق اولیه ۵۹
- ۲.۲. نفاق ثانویه ۶۱
- فصل ۴: شگردهای منافقان در شکل گیری فتنه ها از منظر آیات قرآن ۶۵
- شبهه اخنی و ضلالت گستری ۶۵
- الف: «أَوَلَوْ هُمْ خَبِثُ لَفَتَنُوا» ۶۵
- أَخْرَجُوهُمْ فَفِتْنَةٌ سَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَمَنْ قَاتَلَكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ» (بقره: ۱۹۱) ۶۸
- ب: «فَأَمَّا الَّذِينَ فِي نُوبِهِمْ فَيَقْشَعِبُونَ مَا نَسَابَهُ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ» (آل عمران: ۷) ۷۳
- پ: «وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِغَضَبِهِمْ أُولَئِكَ نَجْزِيهِمْ عَذَابَ الْإِثْمِ إِلَّا تَعْلَوْهُ تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادَ كَبِيرٍ» (انفال: ۷۳) ۷۹
- ت: «وَأَتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُ الَّذِينَ ظَلَمُوا بِحِمِّ غَاثٍ أَوْ غَلَظٍ أَنْ تُلْقُوا بِأَعْيُنِكُمْ بِاللَّهِ شَدِيدَ الْعِقَابِ» (انفال: ۲۵) ۸۶
- ج: «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَغْبِطُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرِّ فَإِنِ أَصَابَهُ خَرَّ مُدْمِنًا بِهِ وَإِنِ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ» (حج: ۱۱) ۹۱
- چ: «فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» (نور: ۶۳) ۹۴

فصل چهارم: مصادیق منافقان فتنه‌گر و ویژگی‌های آنان ۹۹

۱. فتنه خوارج ۱۰۶
- ۱.۱. آمیختگی حق و باطل ۱۰۷
- ۲.۱. تیره‌گونی و تاریکی آفرینی ۱۱۰
- ۳.۱. گستردگی و فراگیر بودن ۱۱۲
۲. فتنه بنی امیه ۱۱۴
- ۱.۲. قرآن و پیشگویی فتنه امویان ۱۱۵
- ۲.۲. مستندات روایی فتنه امویان ۱۲۴
- ۳.۲. معرفی نمادهای فتنه در عرصه عمل توسط پیامبر اکرم
صلی الله علیه و آله ۱۲۶
- ۴.۲. شاخصه‌های فتنه بنی‌امیه ۱۳۲
- ۱.۴.۱. گرگونی در نحوه‌گزینش خلیفه و تبدیل خلافت به
سلطنت ۱۳۲
- ۱.۴.۲. فضیلتی در قالب جعل حدیث ۱۳۵
- ۳.۴.۲. شخصیت‌زدایی ۱۳۷
- ۴.۴.۲. تبلیغ جبرگرایی ۱۳۹
- ۵.۴.۲. تسلط فرهنگی ۱۴۰
- ۶.۴.۲. وجود جو خفقان و نبود آرازی ابراز عقیده ۱۴۱
- ۷.۴.۲. فریب شخصیت‌های برجسته علم و دینی ۱۴۳
- فصل پنجم: خاستگاه فتنه‌های منافقین و راه کارها ۱۴۹
- الف. خاستگاه فتنه‌ها ۱۴۹
۱. پیروی از خواهش‌های نفسانی ۱۵۰
- ۱.۱. هواپرستی سرچشمه‌ی گمراهی ۱۵۲
- ۲.۱. خواهش‌های نفسانی مانع دادگری و عدالت‌ورزی ۱۵۳

۲. بدعت‌ها و نوآوری‌های بی‌بنیاد..... ۱۵۷
- ۱.۲. بدعت‌های پسندیده..... ۱۵۸
- ۲.۲. بدعت‌های ناپسندیده..... ۱۵۹
۳. دنیا و دنیاگرایی..... ۱۶۱
- ب. راه‌کارهای رهایی از تنگنای فتنه‌های منافقین..... ۱۶۳
۱. برون‌نگری و جامعه‌سازی..... ۱۶۳
- ۱.۱. دوری از دنیاگرایی..... ۱۶۳
۱. دنباله‌روی نکردن از شیطان..... ۱۶۴
- ۱.۱. ثبات قدم بودن در پیروی از دین خدا..... ۱۶۴
- ۴.۱. دوری از بیهوشی..... ۱۶۵
- ۵.۱. انس و پرهیزگری..... ۱۶۶
- ۶.۱. وفاداری به حقیقت..... ۱۶۷
- ۷.۱. دوری از جبهه بد (شیطان)..... ۱۶۷
- ۸.۱. مراقبت بر سلامت روحی و روانی..... ۱۶۸
۲. خودسازی..... ۱۶۸
- ۱.۲. تقوا..... ۱۶۸
- ۲.۲. تمسک به قرآن..... ۱۷۲
- ۳.۲. پیروی از اهل بیت (علیهم‌السلام)..... ۱۷۷
- ۴.۲. بصیرت و هوشیاری..... ۱۸۲
- کتابنامه..... ۱۹۱

پیشگفتار

یکی از ویژگی‌های انسان‌های با ایمان و عاقل، در سخنان معصومین علیهم السلام آگاهی از زمانه‌ی خود، و حضور در بستر زمان معرفی شده است. یعنی اینکه خداد نسبت به زمانشان غایب نباشند و بر حوادث و اتفاقات روزگار خود مطلع بوده، و آسیب‌ها و آفت‌های زمانشان را بدانند، تا فریب اهل خدعه و نیرنگ را نخورند و به راه‌های دین، انسانیت، و ارزش‌های اخلاقی خود را فدای برتری طلبی و کسب رضای اهل خدعه نکنند.

بهبود روابط انسانی با تدبیر شناخت تعاملات خوب و بد، جلوگیری از گسترش بی‌اعتمادی و نفوذ بی‌ایمان، فرصت‌طلب در بدنه‌ی حکومت اسلامی، نیازمند شناخت پدیده‌ی مذبوم و نقاب‌دار، عاقل است. و در نتیجه‌ی چنین معرفتی، شناخت نقش افراد در پیدایش فتنه‌های اجتماعی، دارای اهمیت زیادی است.

در مکاتب مختلف، نگاه یکسانی به این رذیله نبوده و برخوردهای پراکنده‌ای درباره‌ی آن انجام گرفته است. اما قرآن به عنوان کتاب الهی برای شناخت این پدیده، بهترین منبع است. زیرا در موارد بسیاری، دست‌اندرکاران به این رذیله‌ی اخلاقی و اجتماعی را رو کرده و نقاب تزویر از رخ آنان برکنار شده است. و منافقان را یکی مصادیق ایجاد فتنه‌های اجتماعی می‌دانند. حتی سرریزی در قرآن به نام «منافقون» نازل شده است؛ زیرا آن‌ها برای ضربه زدن به مسلمانان، هیچ دست‌آویزی را فروگذار نمی‌کردند. و همیشه برای رسیدن به اهداف شوم خود در تلاش بودند. از اینرو خداوند در آیات متعددی فتنه‌هایشان را به پیامبر صلی‌الله علیه و آله گوشزد می‌کند.

در این پژوهش با روش تحلیلی و توصیفی، نقش و عملکرد منافقان در ایجاد فتنه‌ها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. برآیند بررسی آیات زیادی در ارتباط با نشانه‌ها، عرصه‌ها، انواع مراتب این پدیده و پژوهش و مراجعه‌ی مستقیم به منابع تفسیری، اخلاقی، روایی، تاریخی، نمایه‌ها و نرم‌افزارهای اسلامی و سایت‌های اینترنتی، آن شد تا اول فهم صحیحی از مفهوم قرآنی نفاق در ارتباط با مفاهیم دیگر به دست آید. دوم با فهم صحیح از واژه فتنه، و بررسی مفاهیمی که از این واژه در طول قرون متفاوت به‌وسیله لغت‌شناسان و مفسران مسلمان انجام شده است، با نقش و عملکرد منافقان در ایجاد فتنه‌ها براساس آیات قرآن آشنا شویم.

افزون بر این، با ویژگی فتنه‌های منافقین، و مصداق‌های آنان، و نقشی که منافقین در شکل‌گیری فتنه‌ها داشته‌اند آشنا می‌شویم. و در خاتمه نیز با خاستگاه فتنه‌ها و راه‌ها، گریز از آن‌ها آشنا خواهیم شد.